

De Salons

De Salons in Parijs waren de officiële kunsttentoonstellingen van de Franse Academie, vanaf de 17e eeuw. Het evenement groeide uit tot de belangrijkste kunsttentoonstelling van Europa en bepaalde in de 18e en 19e eeuw in hoge mate de carrière en reputatie van kunstenaars.

De Salon werd voor het eerst georganiseerd in 1667 door de Académie Royale de Peinture et de Sculpture, opgericht door koning Lodewijk XIV. De eerste tentoonstelling vond plaats in het Louvre. De Parijse Salons speelden een grote rol in het bepalen van de smaak en normen in de kunstwereld van de 17e tot 19e eeuw. Ze waren een platform voor gevestigde kunstenaars, maar tegen het einde van de 19e eeuw ook een strijdtoneel voor vernieuwing en rebellie tegen de conservatieve opvattingen.

Aanvankelijk waren de Salons exclusief voorbehouden aan de elite, maar vanaf de late 18e eeuw werd de toegang openbaar, waardoor het grote publiek in aanraking kwam met kunst.

De Salon was een cruciaal platform voor kunstenaars om erkenning te krijgen. Succes in de Salon betekende vaak roem, opdrachten en financiële zekerheid.

Tegelijkertijd waren de Salons enorm conservatief, wat leidde tot spanningen met kunstenaars die nieuwe stijlen wilden introduceren.

Regels en Criteria

De regels voor deelname aan de Salon werden streng bepaald door de Académie Royale en later door de Académie des Beaux-Arts. Dit zijn enkele van de belangrijkste regels en criteria:

1. Thema en Genre:

- Kunstenaars werden aangemoedigd om traditionele thema's te schilderen, zoals mythologie, religie, geschiedenis of portretten van prominente figuren.
- Historische en religieuze schilderijen werden als de hoogste kunstvorm beschouwd, terwijl stillevens en landschappen lager werden ingeschaald.

2. Technische Perfectie:

- Kunstwerken moesten technisch perfect zijn uitgevoerd, met een nadruk op detaillering, anatomische correctheid en verfijnde penseelstreken.
- Improvisatie of grove technieken werden vaak afgewezen.

3. Formaat:

- Grote schilderijen werden geassocieerd met historische en religieuze thema's. Deze "monumentale werken" kregen vaak prominente plaatsen in de tentoonstellingsruimte.
 - Kleine schilderijen werden vaak lager beoordeeld, tenzij ze in een populair genre pasten, zoals portretten of genrestukken.
4. **Onderwerpen en Moraliteit:**
- Schilderijen moesten voldoen aan de normen van fatsoen en moraliteit: erotische of provocerende werken werden vaak afgewezen.
5. **Academische Stijl:**
- Kunstwerken moesten voldoen aan de academische stijl, gekenmerkt door idealisering, gepolijste afwerking en klassieke composities.
 - Afwijkingen van deze stijl, zoals losse penseelstreken of ongewone kleurgebruik, werden vaak kritisch beoordeeld.
6. **Jurysselectie:**
- Een jury van academische kunstenaars beoordeelde de ingezonden werken en bepaalde welke schilderijen werden toegelaten. De selectie was streng, en afwijzing kon het einde betekenen van een veelbelovende carrière.

Kritiek op de Salon

1. **Afwijzing van Innovatie:**
- De strikte regels van de Salon sloten vaak vernieuwende stromingen uit, zoals het realisme en het impressionisme.
 - Kunstenaars als Édouard Manet, Gustave Courbet en Claude Monet botsten regelmatig met de conservatieve jury.
2. **Salon des Refusés:**
- In 1863, onder keizer Napoleon III, werd de *Salon des Refusés* (Salon van de Afgewezenen) georganiseerd. Dit was een alternatieve tentoonstelling voor werken die door de officiële Salon waren geweigerd. Hier werden baanbrekende werken getoond, zoals Manets *Le Déjeuner sur l'herbe* (werd in 1863 bijvoorbeeld geweigerd vanwege zijn controversiële inhoud en gebrek aan respect voor academische conventies).
3. **Einde van het Monopolie:**
- Tegen het einde van de 19e eeuw verloren de Salons hun dominantie, mede door de opkomst van onafhankelijke tentoonstellingen georganiseerd door vernieuwende kunstenaars.

Salon des Refusés

De Salon des Refusés (letterlijk de "Salon van de Afgewezenen") werd in 1863 in Parijs georganiseerd en was bedoeld om een plek te bieden aan kunstenaars wiens werken niet aan de conservatieve normen van de officiële Salon voldeden.

De Salon des Refusés kwam tot stand door een beslissing van keizer **Napoleon III**, die reageerde op het groeiende ongenoegen onder kunstenaars over het strenge selectieproces van de officiële Salon. Hij verklaarde dat het publiek zelf moest kunnen oordelen over de waarde van de geweigerde kunstwerken.

De opkomst van de **Salon des Refusés** was een belangrijke mijlpaal in de kunstgeschiedenis, vooral vanwege de invloed die het had op de erkenning van vernieuwende kunststromingen en het begin van de moderne kunst.

De tentoonstelling werd in hetzelfde jaar als de officiële Salon gehouden, in een aparte ruimte in het Palais de l'Industrie.

Noodzaak van de Salon des Refusés

- **Strenge Selectie:** In 1863 had de jury van de officiële Salon een bijzonder streng jaar. Van de 5.000 inzendingen werd meer dan de helft afgewezen, waaronder werken van nu beroemde kunstenaars zoals Édouard Manet, Camille Pissarro en James McNeill Whistler.
- **Onvrede Onder Kunstenaars:** De afgewezen kunstenaars vonden dat de Salon hen buitensloot vanwege hun vernieuwende stijlen en onderwerpen. Het ging hen niet alleen om erkenning, maar ook om toegang tot een publiek dat hun werk kon waarderen.
- **Keizerlijke Ingrijpen:** Napoleon III zag de controversie als een kans om de spanningen te verminderen en besloot dat de afgewezen werken ook geëxposeerd moesten worden.

Belangrijke Kenmerken van de Salon des Refusés

- **Geen Conservatieve Beperkingen:** In tegenstelling tot de officiële Salon werden in de Salon des Refusés werken toegelaten die experimenteerden met stijl, techniek en onderwerp, los van de academische tradities.
- **Publieke Receptie:** De Salon des Refusés trok veel aandacht. Het publiek stroomde toe, zowel uit nieuwsgierigheid als om de afwijzing van de officiële Salon te bekritisieren. Sommige bezoekers kwamen om de nieuwe werken te bewonderen, anderen om erom te lachen.

Beroemde Kunstwerken in de Salon des Refusés

- **Édouard Manet – *Le Déjeuner sur l'herbe* (1863):**
 - Het meest controversiële werk in de Salon des Refusés. Het schilderij toont een naakte vrouw te midden van geklede mannen in een landelijke setting. Dit tarte de klassieke idealen van naaktschilderkunst door het ontbreken van een mythologisch of historisch thema.
 - Het publiek was geschokt door de combinatie van moderne kleding, een alledaagse setting en de zelfbewuste blik van de vrouw naar de toeschouwer.
- **James McNeill Whistler – *Symphony in White, No. 1: The White Girl* (1862):**
 - Een portret van een vrouw in een witte jurk, waarin Whistler experimenteerde met tonaliteit en kleur in plaats van een narratief thema.

Invloed van de Salon des Refusés

- **Begin van de Moderne Kunst:** De Salon des Refusés markeerde een belangrijke verschuiving in de kunstgeschiedenis. Het bood een platform voor kunstenaars die traditionele academische normen verwierpen en experimenteerden met nieuwe stijlen zoals realisme, impressionisme en symbolisme.
- **Aanzet tot Nieuwe Tentoonstellingen:** Het succes van de Salon des Refusés inspireerde kunstenaars om hun eigen tentoonstellingen te organiseren. Later ontstonden onafhankelijke tentoonstellingen zoals die van de **Impressionisten** in 1874.
- **Hernieuwde Publieke Rol:** De tentoonstelling gaf het publiek meer zeggenschap in wat als waardevolle kunst werd beschouwd, in plaats van deze beslissingen uitsluitend aan de academische elite over te laten.

Kritiek

Hoewel de Salon des Refusés vernieuwend was, werd het ook bespot. Sommige critici zagen het als een verzameling van "onvoltooide" of "inferieure" kunst.

Toch werd de tentoonstelling ook door velen geprezen als een uitdaging aan de gevestigde orde en een verfrissende kijk op wat kunst kon zijn.

Impact

De Salon des Refusés opende de deur voor de erkenning van avant-garde kunst en vormde een breekpunt in de strikte dominantie van academische kunst. Het bewees dat kunst niet alleen bepaald wordt door traditie, maar ook door innovatie en het vermogen om een nieuwe tijdsgeest uit te drukken.

De impact van de Salon des Refusés was enorm, niet alleen voor de betrokken kunstenaars maar ook voor de bredere kunstwereld. Veranderingen in hoe kunst werd gemaakt, beoordeeld en gewaardeerd. De belangrijkste punten:

Uitdaging aan het Conservatisme van de Academie

- **Conservatieve Kunstwereld:** De officiële Salon en de Académie des Beaux-Arts hadden eeuwenlang een strakke controle over wat als "goede kunst" werd beschouwd. Dit betekende dat alleen kunst die aan strikte academische normen voldeed (klassieke composities, mythologische of religieuze thema's) werd getoond.
- **Salon des Refusés als Protest:** De alternatieve tentoonstelling toonde dat er behoefte was aan meer vrijheid in artistieke expressie. Kunstenaars zoals Édouard Manet en James McNeill Whistler verzetten zich openlijk tegen de vastgeroeste normen van de Academie.

Gevolg: **De Salon des Refusés was het begin van een breuk met academische tradities** en effende de weg voor de acceptatie van vernieuwende stijlen.

Startpunt voor de Moderne Kunst

- **Nieuwe Stijlen:** De Salon des Refusés bood een platform aan kunstwerken die experimenteren met stijl en techniek:
 - **Manet's Le Déjeuner sur l'herbe** brak met de traditie van mythologisch geïnspireerde naakten en plaatste alledaagse figuren in een provocerende setting.
 - Realisme en impressionisme begonnen zich te manifesteren, met een focus op moderne onderwerpen, dagelijkse scènes en de invloed van licht en kleur.
- **Doorbraak van de Impressionisten:** De Salon des Refusés inspireerde latere kunstenaarsgroepen, zoals de Impressionisten, om hun eigen tentoonstellingen te organiseren. In 1874 organiseerden zij hun eerste onafhankelijke expositie, waarmee zij definitief buiten de officiële Academie om werkten.

Gevolg: **De Salon des Refusés markeerde het begin van de avant-garde en maakte het pad vrij voor artistieke vrijheid.**

Publiek en Kritiek Krijgen Meer Invloed

- **Van Elite naar Publiek:** Voorheen bepaalde de elite (de Academie en haar jury) wat waardevolle kunst was. De Salon des Refusés stelde het grote publiek in staat om zelf te oordelen over kunst.

- **Controversiële Receptie:** Hoewel sommige bezoekers de werken in de Salon des Refusés belachelijk maakten, waren er ook velen die het verfrissend vonden. Dit zorgde voor publieke discussie over de grenzen van kunst.
- **Kritische Dialoog:** De media en critici begonnen meer aandacht te besteden aan de controversiële werken, wat bijdroeg aan de reputatie van de afgewezen kunstenaars.

Gevolg: **Het publiek en onafhankelijke critici kregen een grotere rol in de waardering van kunst.**

Nieuwe Tentoonstelling vormen

- **Inspiratie voor Onafhankelijke Tentoonstellingen:** Het succes van de Salon des Refusés inspireerde kunstenaars om eigen tentoonstellingen te organiseren. Dit was essentieel voor vernieuwende groepen zoals:
 - De Impressionisten, die vanaf 1874 hun eigen tentoonstellingen hielden.
 - Latere avant-gardebewegingen, zoals het postimpressionisme, fauvisme en kubisme.
- **Loslaten van de Academie:** De macht van de officiële Salon begon af te nemen. Kunstenaars waren niet langer afhankelijk van de goedkeuring van de Académie des Beaux-Arts om een carrière op te bouwen.

Gevolg: **Er ontstond een nieuw systeem van onafhankelijke kunstexposities, waar veel meer ruimte was voor experimentele kunst.**

Verandering in de Artistieke Focus

- **Vorm boven Verhaal:** Kunstenaars zoals Édouard Manet brachten een fundamentele verschuiving in de kunst, waarbij ze zich meer richtten op de **vorm**, compositie en kleur dan op traditionele verhalen of moraal.
- **Kunst als Zelfexpressie:** De Salon des Refusés gaf kunstenaars de vrijheid om thema's te kiezen die hen persoonlijk interesseerden, in plaats van te voldoen aan de verwachtingen van de Académie.
- **Ontwikkeling van Nieuwe Thema's:** Dagelijkse onderwerpen, stedelijke scènes en de natuur werden steeds belangrijker, in tegenstelling tot de heroïsche of religieuze thema's die eeuwenlang dominant waren.

Gevolg: De Salon des Refusés legde de basis voor de individualiteit en het experiment wat kenmerkend is voor moderne kunst.

Positieve en Negatieve Lange termijngevolgen voor Kunstenaars

- **Roem voor de Avant-Garde:** voor kunstenaars zoals Manet betekende de Salon des Refusés het begin van hun opmars naar erkenning. Ze werden pioniers van de moderne kunst.
- **Aanhoudende Strijd:** hoewel de Salon des Refusés een mijlpaal was, bleef het voor veel kunstenaars in de decennia erna moeilijk om erkenning te krijgen als hun werk niet aan de gevestigde normen voldeed.

Gevolg: Het succes van vernieuwende kunstenaars liet vaak nog jaren op zich wachten, maar de Salon des Refusés gaf hen de eerste stap in die richting.

Kortom: Wat was de impact van de Salon des Refusés?

De Salon des Refusés was een keerpunt in de kunstgeschiedenis. Het markeerde het begin van een verschuiving naar artistieke vrijheid, innovatie en de opkomst van de moderne kunst. De tentoonstelling bracht kunstenaars, critici en het publiek samen in een levendige discussie over wat kunst kon zijn, waardoor de invloed van de traditionele Academie werd ondermijnd. Het was een triomf voor de avant-garde en een opstap naar een veel diversere en inclusievere kunstwereld.